

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MICHAL BOBEK
της 27ης Φεβρουαρίου 2020¹

Υπόθεση C-41/19

FX
κατά

GZ, εκπροσωπούμενης από τη μητέρα της

[αίτηση του Amtsgericht Köln (ειρηνοδικείου Κολωνίας, Γερμανία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – Διεθνής δικαιοδοσία σε υποθέσεις σχετικές με υποχρεώσεις διατροφής – Κανονισμός (ΕΚ) 4/2009 – Διεθνής δικαιοδοσία για την εκδίκαση ανακοπής κατά της εκτέλεσεως αποφάσεως περί διατροφής»

I. Εισαγωγή

1. Η καθής στην υπό κρίση υπόθεση είναι τέκνο που δικαιούται διατροφή και διαμένει στην Πολωνία. Η καθής έχει επιτύχει την έκδοση αποφάσεως από τα πολωνικά δικαστήρια, δυνάμει της οποίας υποχρεώνεται ο πατέρας της (και ήδη ανακόπτων), που διαμένει στη Γερμανία, να της καταβάλει διατροφή. Ήδη η καθής, μετά την κήρυξη της εκτελεστότητας της πολωνικής αποφάσεως περί διατροφής στη Γερμανία, επισπεύδει αναγκαστική εκτέλεση της αποφάσεως αυτής στο εν λόγω κράτος μέλος. Ο ανακόπτων αντιτάσσεται στην εκτέλεση της αποφάσεως, προβάλλοντας τον ισχυρισμό ότι έχει εκπληρώσει την υποχρέωσή του καταβολής διατροφής κατά το μεγαλύτερο μέρος της. Υποστηρίζει ότι και ο ίδιος έχει προβεί σε σχετικές καταβολές, αλλά και το πολωνικό ταμείο διατροφών έχει καταβάλει κρατικά επιδόματα στην καθής για λογαριασμό του.

2. Η υπό κρίση υπόθεση αφορά ανακοπή εκτελέσεως που έχει ασκήσει ο ανακόπτων ενώπιον των γερμανικών δικαστηρίων, προβάλλοντας ως λόγο ανακοπής την καταβολή της οφειλής. Το κύριο ζήτημα που εγείρει η υπό κρίση προδικαστική παραπομπή είναι το εάν τα γερμανικά δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία για την εκδίκαση της ανακοπής αυτής βάσει του κανονισμού (ΕΚ) 4/2009 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2008, για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων και τη συνεργασία σε θέματα υποχρεώσεων διατροφής².

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

² ΕΕ 2009, L 7, σ. 1.

II. Νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Ο κανονισμός 4/2009

3. Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 4/2009, «ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στις υποχρεώσεις διατροφής που απορρέουν από οικογενειακές σχέσεις ή σχέσεις συγγένειας, γάμου ή αγχιστείας».

4. Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 4/2009, για τους σκοπούς του εν λόγω κανονισμού νοείται ως: «“απόφαση”: απόφαση για θέματα υποχρεώσεων διατροφής, εκδιδόμενη από δικαστήριο κράτους μέλους, οποιαδήποτε και εάν είναι η ονομασία της, όπως απόφαση, διαταγή, διαταγή εκτέλεσης, καθώς και ο καθορισμός, από το γραμματέα, της δικαστικής δαπάνης [...]».

5. Το άρθρο 3 του κανονισμού 4/2009 ορίζει ότι «σε θέματα υποχρεώσεων διατροφής στα κράτη μέλη, δικαιοδοσία έχει:

α) το δικαστήριο του τόπου της συνήθους διαμονής του εναγομένου, ή

β) το δικαστήριο του τόπου της συνήθους διαμονής του δικαιούχου διατροφής, [...]

[...]».

6. Το άρθρο 8 του κανονισμού 4/2009 φέρει τον τίτλο «Περιορισμός άσκησης αγωγών», η δε παράγραφος 1 αυτού ορίζει ότι, «όταν εκδίδεται απόφαση σε κράτος μέλος ή κράτος μέρος της σύμβασης της Χάγης του 2007 στο οποίο ο δικαιούχος διατροφής έχει τη συνήθη διαμονή του, δεν είναι δυνατόν να επιδιωχθεί από τον υπόχρεο διατροφής η τροποποίηση της απόφασης ή η έκδοση νέας απόφασης σε άλλο κράτος μέλος, εφόσον ο δικαιούχος διατηρεί τη συνήθη διαμονή του στο κράτος μέλος στο οποίο εκδόθηκε η απόφαση».

7. Το κεφάλαιο IV του κανονισμού 4/2009 αφορά την «αναγνώριση, εκτελεστικότητα και εκτέλεση των αποφάσεων». Το κεφάλαιο αυτό έχει τρία τμήματα: το τμήμα 1 (άρθρα 17 έως 22) εφαρμόζεται στις αποφάσεις που εκδίδονται σε κράτος μέλος το οποίο δεσμεύεται από το Πρωτόκολλο της Χάγης του 2007³, το τμήμα 2 (άρθρα 23 έως 38) εφαρμόζεται στις αποφάσεις που εκδίδονται σε κράτος μέλος το οποίο δεν δεσμεύεται από το Πρωτόκολλο της Χάγης του 2007 και το τμήμα 3 (άρθρα 39 έως 43) περιέχει τις κοινές διατάξεις.

8. Το άρθρο 21 του κανονισμού 4/2009, με τίτλο «Άρνηση ή αναστολή εκτέλεσης», το οποίο περιλαμβάνεται στο προαναφερθέν τμήμα 1, προβλέπει τα εξής:

«1. Οι λόγοι άρνησης ή αναστολής της εκτέλεσης σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους της εκτέλεσης εφαρμόζονται εφόσον είναι συμβατοί με την εφαρμογή των παραγράφων 2 και 3.

³ Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη αυτής συμμετείχαν στις διαπραγματεύσεις που έγιναν στο πλαίσιο της διάσκεψης της Χάγης και κατέληξαν στη σύναψη της Σύμβασης της Χάγης, της 23ης Νοεμβρίου 2007, για την είσπραξη, σε διεθνές επίπεδο, απαιτήσεων διατροφής παιδιών και άλλων μορφών οικογενειακής διατροφής, η οποία εγκρίθηκε, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διά της αποφάσεως 2011/432/ΕΕ του Συμβουλίου, της 9ης Ιουνίου 2011 (ΕΕ 2011, L 192, σ. 39, στο εξής: Σύμβαση της Χάγης του 2007), καθώς και του Πρωτοκόλλου της Χάγης, της 23ης Νοεμβρίου 2007, σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις υποχρεώσεις διατροφής, που εγκρίθηκε εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας διά της αποφάσεως 2009/941/ΕΚ του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009 (ΕΕ 2009, L 331, σ. 17, στο εξής: Πρωτόκολλο της Χάγης του 2007). Η αιτιολογική σκέψη 8 του κανονισμού 4/2009 ορίζει ότι αυτές οι δύο πράξεις θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο του εν λόγω κανονισμού.

2. Η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους εκτέλεσης, κατόπιν αιτήσεως του υπόχρεου διατροφής, αρνείται εν όλω ή εν μέρει την εκτέλεση της απόφασης του δικαστηρίου προέλευσης εφόσον το δικαίωμα εκτέλεσης της απόφασης του δικαστηρίου προέλευσης έχει παραγραφεί, είτε βάσει του δικαίου του κράτους μέλους προέλευσης είτε βάσει του δικαίου του κράτους μέλους εκτέλεσης[,] ισχύει [δε] η μεγαλύτερη προθεσμία παραγραφής.

Επιπλέον, η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους εκτέλεσης μπορεί, κατόπιν αιτήσεως του υπόχρεου διατροφής, να αρνηθεί εν όλω ή εν μέρει την εκτέλεση της απόφασης του δικαστηρίου προέλευσης, εφόσον αυτή είναι ασυμβίβαστη με απόφαση που εκδόθηκε στο κράτος μέλος εκτέλεσης ή με απόφαση που εκδόθηκε σε άλλο κράτος μέλος ή σε τρίτο κράτος και πληροί τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την αναγνώριση στο κράτος μέλος εκτέλεσης.

Η απόφαση η οποία συνεπάγεται την τροποποίηση προγενέστερης απόφασης διατροφής λόγω μεταβολής των συνθηκών δεν θεωρείται ασυμβίβαστη απόφαση κατά την έννοια του δεύτερου εδαφίου.

[...]».

9. Το άρθρο 41, παράγραφος 1, του κανονισμού 4/2009 έχει ως εξής: «με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος κανονισμού, η διαδικασία εκτέλεσης αποφάσεων που εκδόθηκαν σε άλλο κράτος μέλος διέπεται από το δίκαιο του κράτους μέλους της εκτέλεσης. Απόφαση που έχει εκδοθεί σε κράτος μέλος και είναι εκτελεστή στο κράτος μέλος εκτέλεσης εκτελείται υπό τους ίδιους όρους με τις αποφάσεις που εκδίδονται στο τελευταίο αυτό κράτος μέλος εκτέλεσης».

10. Το άρθρο 42 του κανονισμού 4/2009 προβλέπει ότι «σε καμία περίπτωση απόφαση εκδοθείσα σε κράτος μέλος δεν μπορεί να αποτελέσει το αντικείμενο επανεξέτασης επί της ουσίας στο κράτος μέλος στο οποίο ζητείται η αναγνώριση, η κήρυξη της εκτελεστότητας ή η εκτέλεση».

11. Το άρθρο 75 του κανονισμού 4/2009 περιέχει τις μεταβατικές διατάξεις, ορίζει δε τα εξής:

«1. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται μόνο σε διαδικασίες που έχουν κινηθεί, σε δικαστικούς συμβιβασμούς που έχουν εγκριθεί ή συναφθεί και σε δημόσια έγγραφα που έχουν συνταχθεί μετά την ημερομηνία εφαρμογής του, υπό την επιφύλαξη των παραγράφων 2 και 3.

2. Τα τμήματα 2 και 3 του κεφαλαίου IV εφαρμόζονται:

α) στις αποφάσεις που εκδίδονται στα κράτη μέλη πριν από την ημερομηνία εφαρμογής του παρόντος κανονισμού και των οποίων η αναγνώριση και η κήρυξη της εκτελεστότητας ζητούνται από την ημερομηνία αυτή και εφεξής,

[...]

[Ο κανονισμός (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις⁴] εξακολουθεί να ισχύει για τις διαδικασίες αναγνώρισης και εκτέλεσης που ευρίσκονται εν εξελίξει κατά την ημερομηνία εφαρμογής του παρόντος κανονισμού.

[...]»

4 Κανονισμός του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000 (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1).

2. Ο κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012

12. Η αιτιολογική σκέψη 10 του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις⁵, έχει ως εξής:

«(10) Το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού πρέπει να καλύπτει όλες τις κύριες αστικές και εμπορικές υποθέσεις εκτός από κάποια σαφώς καθορισμένα ζητήματα, ιδίως τις υποχρεώσεις διατροφής, που θα πρέπει να αποκλεισθούν από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού μετά την έκδοση του [κανονισμού 4/2009]».

13. Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού 1215/2012:

«Εξαιρούνται από την εφαρμογή του [παρόντος κανονισμού]:

[...]

ε) οι υποχρεώσεις διατροφής που απορρέουν από οικογενειακές σχέσεις, σχέσεις συγγένειας εξ αίματος, γάμου ή αγχιστείας·

[...]».

14. Το άρθρο 24 του κανονισμού 1215/2012, το οποίο περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο II, τμήμα 6, με τίτλο «Αποκλειστική δικαιοδοσία», προβλέπει ότι «[τ]α ακόλουθα δικαστήρια κράτους μέλους έχουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η κατοικία των διαδίκων:

[...]

5) σε δίκες που έχουν ως αντικείμενο την αναγκαστική εκτέλεση αποφάσεων, τα δικαστήρια του κράτους μέλους εκτέλεσης της απόφασης.»

B. Το γερμανικό δίκαιο

15. Κατά το άρθρο 66 του Gesetz zur Geltendmachung von Unterhaltsansprüchen mit ausländischen Staaten, άλλως Auslandsunterhaltsgesetz (νόμου περί προβολής και εισπράξεως απαιτήσεων διατροφής στο πλαίσιο των σχέσεων με αλλοδαπά κράτη, στο εξής: AUG)⁶:

«(1) Εφόσον αλλοδαπός τίτλος είναι εκτελεστός σύμφωνα με τις διατάξεις του [κανονισμού 4/2009] χωρίς να απαιτείται διαδικασία κήρυξης της εκτελεστότητας, ή εάν κηρυχθεί εκτελεστός σύμφωνα με τις διατάξεις του ίδιου κανονισμού [...], ο οφειλέτης μπορεί να προβάλλει αντιρρήσεις κατά της ύπαρξης απαίτησης ασκώντας ανακοπή κατά το άρθρο 120, παράγραφος 1, του [Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (νόμου περί διαδικασίας σε οικογενειακές υποθέσεις και υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας, στο εξής: FamFG)], σε συνδυασμό με το άρθρο 767 του [Zivilprozessordnung (γερμανικού κώδικα πολιτικής δικονομίας, στο εξής: ZPO)]. Εάν πρόκειται για δικαστική απόφαση, η άσκηση ανακοπής είναι επιτρεπτή μόνο κατά το μέτρο που οι λόγοι της ανακοπής δεν υφίσταντο ήδη κατά την έκδοση της απόφασης.

⁵ ΕΕ 2012, L 351, σ. 1.

⁶ BGBl. 2011 I, σ. 898, όπως έχει έκτοτε τροποποιηθεί.

(2) Εφόσον επιτρέπεται η αναγκαστική εκτέλεση της απόφασης σύμφωνα με τις διατάξεις οποιασδήποτε εκ των Συμβάσεων που απαριθμούνται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, περίπτωση 2, ο οφειλέτης μπορεί να προβάλλει αντιρρήσεις κατά της ύπαρξης της απαίτησης ασκώντας ανακοπή κατά το άρθρο 120, παράγραφος 1, του [FamFG], σε συνδυασμό με το άρθρο 767 του [ZPO], μόνο κατά το μέτρο που οι λόγοι της ανακοπής δεν υφίσταντο ήδη:

1. κατά τη λήξη της προθεσμίας άσκησης εφέσεως, ή
2. εφόσον ασκήθηκε έφεση, κατά την τελεσιδικία της υποθέσεως.

(3) Η κατά το άρθρο 120, παράγραφος 1, του [FamFG], σε συνδυασμό με το άρθρο 767 του [ZPO] ανακοπή ασκείται ενώπιον του δικαστηρίου το οποίο έκρινε την αίτηση για την κήρυξη της εκτελεστότητας. Στις υποθέσεις της παραγράφου 1, η αρμοδιότητα καθορίζεται από το άρθρο 35, παράγραφοι 1 και 2.»

16. Κατά το άρθρο 767 του ZPO:

«(1) Οι αντιρρήσεις κατά της επιδικασθείσας απαιτήσεως προβάλλονται από τον οφειλέτη με ανακοπή ενώπιον του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου.

(2) Οι αντιρρήσεις αυτές είναι παραδεκτές μόνο εφόσον οι λόγοι στους οποίους στηρίζονται ανέκυψαν μετά την περάτωση της προφορικής διαδικασίας, κατά την οποία έπρεπε αναγκαστικά να προβληθούν οι αντιρρήσεις σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος κώδικα, και εφόσον δεν είναι πλέον δυνατόν να προβληθούν με ένσταση.

(3) Με το δικόγραφο της ανακοπής ο οφειλέτης πρέπει να προβάλλει όλες τις αντιρρήσεις που δύναται να προβάλλει κατά τον χρόνο ασκήσεως της ανακοπής.»

17. Το άρθρο 120, παράγραφος 1, του FamFG ορίζει τα εξής:

«Στις υποθέσεις γαμικών και οικογενειακών διαφορών, η εκτέλεση γίνεται σύμφωνα με τις περί αναγκαστικής εκτέλεσης διατάξεις του [ZPO].»

III. Τα πραγματικά περιστατικά, η διαδικασία και τα προδικαστικά ερωτήματα

18. Στην υπό κρίση υπόθεση, ο ανακόπτων διαμένει στη Γερμανία. Είναι πατέρας ανηλίκου τέκνου, το οποίο δικαιούται διατροφή και διαμένει στην Πολωνία.

19. Με την από 26 Μαΐου 2009 απόφαση του πρωτοδικείου Κρακοβίας (Πολωνία), ο ανακόπτων υποχρεώθηκε να καταβάλλει στη θυγατέρα του μηνιαία διατροφή ύψους 500,00 πολωνικών ζλότυ (PLN) από 1ης Σεπτεμβρίου 2008, καθώς επίσης και αναδρομικά ύψους 430,00 PLN μηνιαίως, για το χρονικό διάστημα από 19ης Ιουνίου 2008 έως 31 Αυγούστου 2008 (στο εξής: πολωνική απόφαση περί διατροφής).

20. Στις 20 Ιουλίου 2016, η καθής κατέθεσε ενώπιον του Amtsgericht Köln (ειρηνοδικείου Κολωνίας, Γερμανία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου, αίτηση με την οποία ζητούσε την αναγνώριση της πολωνικής αποφάσεως περί διατροφής και την κήρυξη της εκτελεστότητάς της στη Γερμανία σύμφωνα με τον κανονισμό 4/2009.

21. Με διάταξη του της 27ης Ιουλίου 2016, το αιτούν δικαστήριο κήρυξε, κατ' εφαρμογήν των άρθρων 23 επ. και 75, παράγραφος 2, του κανονισμού 4/2009, την εκτελεστότητα της πολωνικής αποφάσεως περί διατροφής. Με βάση τη διάταξη αυτή, η καθής επισπεύδει στη Γερμανία αναγκαστική εκτέλεση της πολωνικής αποφάσεως περί διατροφής κατά του ανακόπτοντος.

22. Στις 5 Απριλίου 2018, ο ανακόπτων άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου ανακοπή κατά της εκτελέσεως της αποφάσεως περί διατροφής. Κατά τον ανακόπτοντα, η αξίωση διατροφής της καθής, η οποία αναγνωρίζεται με την πολωνική απόφαση περί διατροφής, έχει ικανοποιηθεί διά της καταβολής. Ο ανακόπτων διατείνεται ότι έχει ο ίδιος προβεί σε καταβολές διατροφής συνολικού ύψους 6 640,05 PLN από το έτος 2008 έως και το έτος 2010 και ότι στην καθήν έχουν επίσης καταβληθεί, αρχής γενομένης από τον Δεκέμβριο του 2010, κρατικά επιδόματα ύψους 500 PLN μηνιαίως μέσω του πολωνικού ταμείου διατροφών. Ο ανακόπτων εκθέτει ότι το εν λόγω ταμείο διατροφών βρίσκεται σε συνεννόηση με τον ίδιο και ότι αυτός έχει αποδώσει στο ταμείο τα ποσά που εκείνο κατέβαλε στην καθήν, εντός των ορίων των οικονομικών δυνατοτήτων του. Κατά τον ανακόπτοντα, η αξίωση διατροφής της καθής έχει σε κάθε περίπτωση ικανοποιηθεί κατά το μεγαλύτερο μέρος της.

23. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η ανακοπή εκτελέσεως αποτελεί θέμα υποχρέωσης διατροφής κατά την έννοια του κανονισμού 4/2009. Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, κατά τον εν λόγω κανονισμό, στερείται διεθνούς δικαιοδοσίας. Τούτο συμβαίνει διότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 3 του κανονισμού αυτού. Ωστόσο, το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι κωλύεται να διαπιστώσει αυτεπαγγέλτως την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του βάσει του άρθρου 10 του κανονισμού 4/2009, δεδομένου ότι η ανακοπή εκτελέσεως –σε αντίθεση με την κατά το άρθρο 8 του ίδιου κανονισμού αίτηση τροποποίησης της αποφάσεως διατροφής– δεν μνημονεύεται ρητώς ούτε στον κανονισμό 4/2009 ούτε στον κανονισμό 1215/2012.

24. Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Amtsgericht Köln (ειρηνοδικείο Κολωνίας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «(1) Συνιστά υπόθεση σχετική με υποχρέωση διατροφής, κατά την έννοια του [κανονισμού 4/2009], η ανακοπή εκτελέσεως του άρθρου 767 [του γερμανικού κώδικα πολιτικής δικονομίας (ZPO)] κατά αλλοδαπού εκτελεστού τίτλου ο οποίος αφορά απαίτηση διατροφής;
- (2) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως, συνιστά δίκη που έχει ως αντικείμενο την αναγκαστική εκτέλεση αποφάσεων, κατά την έννοια του άρθρου 24, σημείο 5, του [κανονισμού 1215/2012], η ανακοπή εκτελέσεως του άρθρου 767 [του ZPO] κατά αλλοδαπού εκτελεστού τίτλου ο οποίος αφορά απαίτηση διατροφής;»

25. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η καθήν, η Γερμανική, η Πολωνική και η Πορτογαλική Κυβέρνηση, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ο ανακόπτων στην υπόθεση της κύριας δίκης, η Γερμανική και η Πολωνική Κυβέρνηση, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέπτυξαν προφορικώς τις απόψεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 27ης Νοεμβρίου 2019.

IV. Ανάλυση

26. Οι παρούσες προτάσεις είναι διαρθρωμένες ως ακολούθως. Καταρχάς, θα παραθέσω ορισμένες προκαταρκτικές διευκρινίσεις σχετικά με το περιεχόμενο και την έννοια των δύο ερωτημάτων που υποβάλλονται στο Δικαστήριο (Α). Εν συνεχεία, θα προσδιορίσω το συναφές με τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως νομικό πλαίσιο. Για τον σκοπό αυτόν, θα εστιάσω την προσοχή στο ζήτημα αν ο κανονισμός 4/2009 έχει εφαρμογή στο στάδιο της αναγκαστικής εκτέλεσης των αποφάσεων περί διατροφής, καθώς και στα συμπεράσματα που μπορούν να συναχθούν από τον εν λόγω κανονισμό όσον αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία σε θέματα αναγκαστικής εκτέλεσης (Β). Τέλος, θα εξετάσω ειδικώς το ζήτημα εάν η ανακοπή εκτελέσεως, με την οποία προβάλλεται ως λόγος ανακοπής η καταβολή της οφειλής, αποτελεί μέρος της διαδικασίας της αναγκαστικής εκτέλεσης, οπότε εμπίπτει στη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους εκτέλεσης (Γ).

A. Προκαταρκτικές διευκρινίσεις

27. Τα δύο προδικαστικά ερωτήματα τα οποία υποβάλλονται από το αιτούν δικαστήριο στην υπό κρίση υπόθεση και τα οποία, κατά την άποψή μου, είναι σκόπιμο να εξεταστούν από κοινού, αποσκοπούν κατ' ουσίαν στο να εξακριβωθεί εάν το αιτούν δικαστήριο έχει διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθεί επί ανακοπής κατά της εκτελέσεως (που επισπεύδεται στη Γερμανία) της πολωνικής αποφάσεως περί διατροφής. Ωστόσο, τα ερωτήματα που υποβάλλονται έχουν διατυπωθεί με διαφορετικούς όρους. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά, αφενός, εάν η ανακοπή εκτελέσεως συνιστά υπόθεση σχετική με υποχρέωση διατροφής κατά την έννοια του κανονισμού 4/2009. Αφετέρου, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα, εάν η ανακοπή εκτελέσεως κινεί δίκη που έχει ως αντικείμενο την αναγκαστική εκτέλεση αποφάσεων κατά την έννοια του άρθρου 24, παράγραφος 5, του κανονισμού 1215/2012.

28. Η διατύπωση του πρώτου ερωτήματος βασίζεται στην ακόλουθη παραδοχή. Το αιτούν δικαστήριο κλίνει προς την άποψη ότι, εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι η ανακοπή εκτελέσεως συνιστά υπόθεση σχετική με υποχρέωση διατροφής κατά την έννοια του κανονισμού 4/2009, τούτο θα είχε ως συνέπεια την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του αιτούντος δικαστηρίου, διότι, κατά το αιτούν δικαστήριο, σε μια τέτοια περίπτωση οι γενικές προϋποθέσεις της διεθνούς δικαιοδοσίας σε υποθέσεις σχετικές με υποχρεώσεις διατροφής, όπως καθορίζονται από το άρθρο 3 του κανονισμού 4/2009, θα έπρεπε να πληρούνται και όσον αφορά την ανακοπή εκτελέσεως, κάτι που δεν συμβαίνει στην κύρια δίκη. Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι –σύμφωνα με το άρθρο 3, στοιχεία α' και β', του κανονισμού 4/2009– τα πολωνικά δικαστήρια είναι καταλληλότερα να κρίνουν τον ισχυρισμό του ανακόπτοντος ότι έχει εκπληρώσει την υποχρέωσή του. Κατά συνέπεια, με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά, σε περίπτωση που το Δικαστήριο απαντήσει αρνητικά στο πρώτο ερώτημα, εάν δύναται να θεμελιωθεί διεθνής δικαιοδοσία του στο άρθρο 24, παράγραφος 5, του κανονισμού 1215/2012.

29. Εν ολίγοις, φαίνεται ότι, κατά το αιτούν δικαστήριο, υπάρχουν δύο πιθανές περιπτώσεις που αλληλοαποκλείονται. Εάν μεν έχει εφαρμογή ο κανονισμός 4/2009, τούτο σημαίνει ότι το αιτούν δικαστήριο δεν έχει διεθνή δικαιοδοσία, κατά το άρθρο 3 του κανονισμού αυτού. Μόνον εάν δεν μπορεί να εφαρμοστεί ο κανονισμός 4/2009 θα ήταν δυνατόν να θεμελιωθεί η διεθνής δικαιοδοσία του στο άρθρο 24, σημείο 5, του κανονισμού 1215/2012, κατά το οποίο τα δικαστήρια του κράτους μέλους εκτέλεσης έχουν διεθνή δικαιοδοσία σε δίκες που έχουν ως αντικείμενο την αναγκαστική εκτέλεση.

30. Φρονώ ότι η συλλογιστική που περιγράφεται στο προηγούμενο σημείο βασίζεται σε εσφαλμένη παραδοχή. Πράγματι, όπως θα εκτεθεί κατωτέρω, η δυνατότητα εφαρμογής του κανονισμού 4/2009 δεν συνεπάγεται την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του αιτούντος δικαστηρίου. Κατά τη γνώμη μου, και προκειμένου να δοθεί στο αιτούν δικαστήριο χρήσιμη απάντηση, είναι αναγκαίο να εξετασθεί καταρχάς εάν ο κανονισμός 4/2009 έχει εφαρμογή στο στάδιο της αναγκαστικής εκτέλεσης αποφάσεων διατροφής, καθώς και να διαπιστωθεί ποια συμπεράσματα μπορούν να συναχθούν από τον εν λόγω κανονισμό όσον αφορά το ζήτημα της διεθνούς δικαιοδοσίας. Θα προχωρήσω στην ανάλυση αυτού του θέματος στην επόμενη ενότητα των παρουσών προτάσεων (B). Αφού καταλήξω στο συμπέρασμα ότι ο κανονισμός 4/2009 έχει πράγματι εφαρμογή στο στάδιο της αναγκαστικής εκτέλεσης και ότι εγγενές στοιχείο του συστήματος του κανονισμού αυτού αποτελεί η απονομή διεθνούς δικαιοδοσίας στα δικαστήρια του κράτους μέλους εκτέλεσης, θα προχωρήσω στην ανάλυση του συγκεκριμένου ζητήματος που τίθεται στην υπό κρίση υπόθεση, το οποίο αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία στην περίπτωση ανακοπής εκτελέσεως, με την οποία προβάλλεται ως λόγος ανακοπής η καταβολή της οφειλής (Γ).

B. Ο κανονισμός 4/2009 και η διεθνής δικαιοδοσία σε περίπτωση αναγκαστικής εκτέλεσης αποφάσεως περί διατροφής

31. Η Σύμβαση των Βρυξελλών και ο κανονισμός 44/2001 περιείχαν ειδικές διατάξεις σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία σε θέματα υποχρεώσεων διατροφής⁷. Ο κανονισμός 4/2009 τροποποίησε τον κανονισμό 44/2001 αντικαθιστώντας τις εφαρμοστέες διατάξεις του επί υποχρεώσεων διατροφής⁸. Επομένως, ο κανονισμός 4/2009 αποτελεί *lex specialis* όσον αφορά τα ζητήματα διεθνούς δικαιοδοσίας, εφαρμοστέου δικαίου, αναγνώρισεως αποφάσεων και συνεργασίας στο ειδικό πεδίο των υποχρεώσεων διατροφής. Ο κανονισμός 1215/2012 κατήργησε τον κανονισμό 44/2001. Σε αντίθεση με το προϊσχύον δίκαιο –ήτοι τον κανονισμό 44/2001 και τη Σύμβαση των Βρυξελλών–, ο κανονισμός 1215/2012 εξαιρεί πλέον ρητώς από το πεδίο εφαρμογής του τις υποχρεώσεις διατροφής, οι οποίες διέπονται από τον κανονισμό 4/2009⁹.

32. Μολονότι ο κανονισμός 4/2009 περιλαμβάνει ειδικά κεφάλαια που αφορούν τη διεθνή δικαιοδοσία (κεφάλαιο II) και την αναγνώριση, εκτελεστικότητα και εκτέλεση των αποφάσεων (κεφάλαιο IV), δεν περιέχει ρητούς κανόνες όσον αφορά τη *διεθνή δικαιοδοσία* σε περιπτώσεις *εκτέλεσης* των αποφάσεων σε υποθέσεις σχετικές με *υποχρεώσεις διατροφής*.

33. Σε αντιδιαστολή, ο κανονισμός 1215/2012 περιέχει, στο άρθρο του 24, σημείο 5, ρητή διάταξη βάσει της οποίας θεμελιώνεται, σε δίκες που έχουν ως αντικείμενο την αναγκαστική εκτέλεση αποφάσεων, αποκλειστική διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους εκτέλεσης της απόφασης. Παρόμοια διάταξη περιείχαν επίσης τόσο ο κανονισμός 44/2001 όσο και η Σύμβαση των Βρυξελλών¹⁰.

34. Βάσει του ανωτέρω νομικού πλαισίου, οι μετέχοντες στη δίκη που υπέβαλαν παρατηρήσεις καταλήγουν σε διαφορετικά συμπεράσματα.

35. Ακολουθώντας την προσέγγιση του αιτούντος δικαστηρίου, η Πορτογαλική Κυβέρνηση θεωρεί ότι, ως εκ του σκοπού του κανονισμού 4/2009, που έγκειται στην προστασία των δικαιούχων διατροφής, η ανακοπή εκτελέσεως θα πρέπει να θεωρηθεί ένδικο βοήθημα σχετικό με υποχρέωση διατροφής, το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού. Μολονότι δεν χρησιμοποιεί ακριβώς αυτή τη διατύπωση, φαίνεται ότι η Πορτογαλική Κυβέρνηση υποστηρίζει, ακολουθώντας την προσέγγιση του αιτούντος δικαστηρίου, ότι θα πρέπει να τύχουν εφαρμογής οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας των άρθρων 3 και 4 του ως άνω κανονισμού. Παρόμοια είναι και η προσέγγιση της καθής.

36. Στις γραπτές παρατηρήσεις της, η Πολωνική Κυβέρνηση βασίζεται στην παραδοχή ότι ο κανονισμός 4/2009 δεν ρυθμίζει τα ζητήματα διεθνούς δικαιοδοσίας στο στάδιο της αναγκαστικής εκτέλεσης. Η ίδια κυβέρνηση υποστηρίζει στις γραπτές παρατηρήσεις της ότι, εφόσον δεν τίγονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που αναγνωρίζονται με την απόφαση περί διατροφής, η ανακοπή εκτελέσεως δεν αφορά την υποχρέωση διατροφής και ως εκ τούτου εμπίπτει στο άρθρο 24, σημείο 5, του κανονισμού 1215/2012. Απαντώντας σε ερώτηση του Δικαστηρίου, η Πολωνική Κυβέρνηση μετέβαλε τη θέση της όσον αφορά τον κανόνα που έχει εφαρμογή *ratione temporis*, υποστηρίζοντας κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι εφαρμοστέα διάταξη είναι εκείνη του άρθρου 22, σημείο 5, του κανονισμού 44/2001.

7 Βλ. άρθρο 5, σημείο 2, της Σύμβασης της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 1), όπως εν συνεχεία τροποποιήθηκε από διαδοχικές συμβάσεις κατά την προσχώρηση νέων κρατών μελών, καθώς και άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001.

8 Αιτιολογική σκέψη 44 και άρθρο 68, παράγραφος 1, του κανονισμού 4/2009.

9 Βλ. αιτιολογική σκέψη 10 και άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο ε', του κανονισμού 1215/2012.

10 Βλ. άρθρο 16, παράγραφος 5, της Σύμβασης των Βρυξελλών, σύμφωνα με το οποίο «σε θέματα αναγκαστικής εκτελέσεως αποφάσεων, τα δικαστήρια του συμβαλλόμενου κράτους του τόπου εκτελέσεως» έχουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία. Τον κανόνα αυτόν επαναλαμβάνει το άρθρο 22, σημείο 5, του κανονισμού 44/2001.

37. Η Γερμανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι εφαρμοστέος είναι ο κανονισμός 4/2009. Ωστόσο, σε αντίθεση με την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, φρονούν ότι, εάν έχει όντως εφαρμογή ο κανονισμός 4/2009, τούτο δεν συνεπάγεται έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του αιτούντος δικαστηρίου, αλλά ότι στην υπό κρίση υπόθεση το αιτούν δικαστήριο *έχει* διεθνή δικαιοδοσία. Την άποψη αυτή συμμερίζεται, κατά τα κύρια σημεία της, και ο ανακόπτων. Κατά τη Γερμανική Κυβέρνηση και την Επιτροπή, ούτε ο κανονισμός 1215/2012 ούτε ο κανονισμός 44/2001 έχουν εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση.

38. Συμμερίζομαι και εγώ την τελευταία αυτή άποψη: εφαρμογή έχει εν προκειμένω μόνον ο κανονισμός 4/2009. Αυτό, ωστόσο, δεν συνεπάγεται ότι το αιτούν δικαστήριο δεν έχει διεθνή δικαιοδοσία.

39. Καταρχάς, δεν αμφισβητείται ότι η επίμαχη στην υπό κρίση υπόθεση απόφαση περί διατροφής, την εκτέλεση της οποίας επισπεύδει ήδη η καθής, αφορά υποχρέωση διατροφής που απορρέει από οικογενειακή σχέση, κατά την έννοια του άρθρου 1 του κανονισμού 4/2009. Η πολωνική απόφαση περί διατροφής εμπίπτει αναμφισβήτητα στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 4/2009. Η δε υπό κρίση υπόθεση αφορά την εκτέλεση της ως άνω αποφάσεως.

40. Το γεγονός ότι η υπό κρίση υπόθεση βρίσκεται στο στάδιο της αναγκαστικής εκτέλεσης δεν συνεπάγεται ότι το αντικείμενο της υπόθεσης δεν σχετίζεται πλέον με την υποχρέωση διατροφής. Το αντικείμενο της υπόθεσης παραμένει το ίδιο. Πράγματι, ο κανονισμός 4/2009 περιέχει, στο κεφάλαιο IV αυτού, ειδικούς κανόνες για την αναγνώριση και *εκτέλεση* των αποφάσεων επί υποχρεώσεων διατροφής.

41. Δεύτερον, πράγματι το κεφάλαιο IV, το οποίο ρυθμίζει τα ζητήματα της αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων περί διατροφής, δεν περιέχει ρητούς κανόνες σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία στο στάδιο της αναγκαστικής εκτέλεσης.

42. Εντούτοις, και σε αντίθεση με την άποψη που φαίνεται ότι υποστηρίζουν το αιτούν δικαστήριο και η Πορτογαλική Κυβέρνηση, το γεγονός αυτό δεν συνεπάγεται ότι έχουν εφαρμογή οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας του κεφαλαίου II του κανονισμού 4/2009. Όπως ορθώς επισημαίνει η Γερμανική Κυβέρνηση, με το κεφάλαιο II και, ιδίως, το άρθρο 3 του κανονισμού 4/2009 θεσπίζονται κανόνες που ρυθμίζουν τη διεθνή δικαιοδοσία για *την επί της ουσίας κύρια διαδικασία*, και όχι για *την αναγκαστική εκτέλεση* των αποφάσεων αυτών.

43. Τρίτον, μολονότι το κεφάλαιο IV του κανονισμού 4/2009 δεν περιέχει ρητούς κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας για την αναγκαστική εκτέλεση, μπορεί εντούτοις να γίνει δεκτό ότι οι εν λόγω κανόνες ενυπάρχουν εγγενώς στο σύστημα του κανονισμού αυτού.

44. Διεθνή δικαιοδοσία για την αναγκαστική εκτέλεση έχουν, εν γένει, τα δικαστήρια του κράτους μέλους εντός του οποίου ζητείται η εκτέλεση. Όπως επισημαίνει η Πολωνική Κυβέρνηση, ο ως άνω κανόνας αποτελεί ειδικότερη έκφανση αρχής του διεθνούς δικαίου που θα μπορούσε να θεωρηθεί γενικής ισχύος, καθώς σχετίζεται με την έννοια της κρατικής κυριαρχίας: μόνον οι αρχές του κράτους εκτέλεσης έχουν την εξουσία να κρίνουν ζητήματα σχετικά με την εκτέλεση αποφάσεων, καθώς τα μέσα της αναγκαστικής εκτέλεσης είναι δυνατόν να κινηθούν μόνον από τις αρχές του κράτους μέλους (ή των κρατών μελών), στο έδαφος του οποίου βρίσκονται τα περιουσιακά στοιχεία ή τα πρόσωπα κατά των οποίων επισπεύδεται η εκτέλεση. Ο κανόνας αυτός ισχύει, κατά μείζονα λόγο, στις περιπτώσεις που η απόφαση έχει ήδη αναγνωρισθεί ως εκτελεστή στο κράτος μέλος εκτέλεσης.

45. Παρέλκει, επομένως, η προσφυγή στη διάταξη του άρθρου 24, σημείο 5, του κανονισμού 1215/2012, συμπληρωματικά, προκειμένου να θεμελιωθεί η άποψη ότι τα δικαστήρια του κράτους μέλους εκτέλεσης έχουν διεθνή δικαιοδοσία και όσον αφορά την εκτέλεση των αποφάσεων περί διατροφής που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 4/2009. Πράγματι, το άρθρο αυτό

μπορεί να θεωρηθεί ως έκφανση της προαναφερθείσας γενικής αρχής¹¹.

46. Επιπλέον, η συμπληρωματική εφαρμογή του κανονισμού 1215/2012 στο πλαίσιο αυτό θα αποδεικνυόταν μάλλον προβληματική, δεδομένου ότι οι υποχρεώσεις διατροφής εξαιρούνται ρητώς από το πεδίο εφαρμογής του¹². Εν πάση περιπτώσει, λαμβανομένου υπόψη ότι το άρθρο 24, σημείο 5, του κανονισμού 1215/2012 περιέχει έναν κανόνα που μπορεί να θεωρηθεί εγγενής στο σύστημα του κανονισμού 4/2009, εγείρεται ευλόγως το ζήτημα ποιο θα ήταν το επιπρόσθετο όφελος από τη συμπληρωματική εφαρμογή του.

47. Παρομοίως, κανένα βάσιμο συμπέρασμα δεν μπορεί να συναχθεί από το γεγονός ότι ο μεν κανονισμός 1215/2012 περιέχει ρητό κανόνα επί του ζητήματος αυτού, ενώ ο κανονισμός 4/2009 όχι: όπως επισήμανε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, το γεγονός ότι ο εν λόγω κανόνας διατυπώνεται ρητώς στον κανονισμό 1215/2012 σχετίζεται με τη δομή του κανονισμού εκείνου, ο οποίος προβλέπει πλείονες βάσεις αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας. Δεν ισχύει το ίδιο στην περίπτωση του κανονισμού 4/2009, ο οποίος δεν προβλέπει αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία. Συμφωνώ με την άποψη της Επιτροπής ότι ο νομοθέτης της Ένωσης θεώρησε ενδεχομένως περιττό να επαναλάβει τον κανόνα αυτό στο πλαίσιο του κανονισμού 4/2009. Ποιο άλλο κράτος μέλος θα μπορούσε να έχει διεθνή δικαιοδοσία για τα ζητήματα της αναγκαστικής εκτέλεσης, πέρα από εκείνο εντός του οποίου επισπεύδεται η εκτέλεση;

48. Τούτο επιβεβαιώνεται εξάλλου και από το άρθρο 41, παράγραφος 1, του κανονισμού 4/2009, το οποίο ορίζει ότι «[μ]ε την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος κανονισμού, η διαδικασία εκτέλεσης αποφάσεων που εκδόθηκαν σε άλλο κράτος μέλος διέπεται από το δίκαιο του κράτους μέλους της εκτέλεσης». Κατά τη διάταξη αυτή, «απόφαση που έχει εκδοθεί σε κράτος μέλος και είναι εκτελεστή στο κράτος μέλος εκτέλεσης εκτελείται υπό τους ίδιους όρους με τις αποφάσεις που εκδίδονται στο τελευταίο αυτό κράτος μέλος εκτέλεσης». Θα ήταν δύσκολο να εξηγηθεί η λογική της διάταξης αυτής εάν η διεθνής δικαιοδοσία για την αναγκαστική εκτέλεση δεν ανήκε στα δικαστήρια του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου επισπεύδεται η εκτέλεση.

49. Ωστόσο, καθίσταται πλέον αναγκαίο να αποσαφηνιστεί αν η ανακοπή εκτελέσεως, με την οποία προβάλλεται ως λόγος ανακοπής η καταβολή της οφειλής, αποτελεί μέρος της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης, με συνέπεια να υπάγεται και αυτή στη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους εκτέλεσης.

Γ. Επί της ανακοπής εκτελέσεως

50. Το ουσιώδες ζήτημα που ανακύπτει πλέον είναι εάν η ανακοπή εκτελέσεως, με την οποία προβάλλεται ως λόγος ανακοπής η καταβολή της οφειλής, θα πρέπει να θεωρηθεί ότι αφορά –από άποψη διεθνούς δικαιοδοσίας– τη διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης. Η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τη Σύμβαση των Βρυξελλών και τον κανονισμό 44/2001 υποδεικνύει ότι θα πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση στο ερώτημα αυτό (1). Τα συμπεράσματα που αντλούνται από τη νομολογία ισχύουν και όσον αφορά τον κανονισμό 4/2009, λαμβανομένων δεόντως υπόψη των

11 Βλ., για παράδειγμα, de Lima Pinheiro, L., «Exclusive jurisdiction. Article 24», σε Ulrich Magnus κ.λπ. *Brussels Ibis Regulation – Commentary*, Verlag Otto Schmidt KG, 2016, σ. 581.

12 Από τις επεξηγήσεις που περιλαμβάνονται στο σχέδιο του AUG και αφορούν το άρθρο του 66, όπως παρατίθενται στη διάταξη περί παραπομπής, προκύπτει ότι ο Γερμανός νομοθέτης στηρίχθηκε στο άρθρο 22, σημείο 5, του κανονισμού 44/2001 ως κανόνα που εφαρμόζεται συμπληρωματικά σε ζητήματα εκτέλεσης αποφάσεων για θέματα υποχρεώσεων διατροφής. Εξάλλου, ο κανονισμός αυτός δεν περιείχε την εξαίρεση που προβλέπεται πλέον στον κανονισμό 1215/2012. Εντούτοις, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι το άρθρο 22, σημείο 5, του κανονισμού 44/2001 έχει εφαρμογή εν προκειμένω, έστω και συμπληρωματικά. Πράγματι, κατά το άρθρο 75, παράγραφος 2, του κανονισμού 4/2009, «[ο κανονισμός 44/2001] εξακολουθεί να ισχύει για τις διαδικασίες αναγνώρισης και εκτέλεσης που ευρίσκονται εν εξελίξει κατά την ημερομηνία εφαρμογής του παρόντος κανονισμού». Κατά το άρθρο 76 του κανονισμού 4/2009, ημερομηνία έναρξης εφαρμογής του ορίζεται η 18η Ιουνίου 2011. Στην υπό κρίση υπόθεση, η διαδικασία αναγνώρισης και εκτέλεσης δεν ευρίσκονταν εν εξελίξει κατά τον χρόνο εκείνο, δεδομένου ότι άρχισε στις 27 Ιουλίου 2016, ημερομηνία κατά την οποία, σε κάθε περίπτωση, είχε επίσης εφαρμογή *ratione temporis* ο κανονισμός 1215/2012 (εφόσον ο κανονισμός αυτός εφαρμόζεται, σύμφωνα με το άρθρο 81 αυτού, από τις 10 Ιανουαρίου 2015). Επί του χρονικού πεδίου εφαρμογής του κανονισμού αυτού βλ. απόφαση της 9ης Μαρτίου 2017, Pula Parking (C-551/15, EU:C:2017:193, σκέψεις 25 έως 28).

ειδικότερων περιορισμών που αναγνωρίζει η νομολογία του Δικαστηρίου και επιβάλλει ο εν λόγω κανονισμός (2). Οδηγούμαι στο συμπέρασμα ότι τα δικαστήρια του κράτους μέλους εκτέλεσης έχουν διεθνή δικαιοδοσία για την εκδίκαση ανακοπής εκτελέσεως, με την οποία προβάλλεται ως λόγος ανακοπής η καταβολή της οφειλής, μολονότι εν προκειμένω η εμπλοκή του πολωνικού ταμείου διατροφών στην καταβολή των οφειλόμενων περιπλέκει σε ορισμένο βαθμό την υπόθεση (3).

1. Η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τη Σύμβαση των Βρυξελλών και τον κανονισμό 44/2001

51. Με βάση τις περί διεθνούς δικαιοδοσίας διατάξεις είτε της Συμβάσεως των Βρυξελλών είτε του κανονισμού 44/2001, η νομολογία του Δικαστηρίου επιβεβαιώνει ότι η διεθνής δικαιοδοσία επί ενδίκων βοηθημάτων κατά της εκτέλεσης, όπως οι αγωγές ή η ανακοπή εκτελέσεως, ανήκει, καταρχήν, στα δικαστήρια του κράτους μέλους εκτέλεσης.

52. Η απόφαση στην υπόθεση AS-Autoteile Service αφορούσε ανακοπή κατά της εκτελέσεως αποφάσεως, εκδοθείσας από γερμανικό δικαστήριο και με την οποία επιδικάζονταν δικαστικά έξοδα, βάσει της ίδιας –επίμαχης και στην υπό κρίση υπόθεση– εθνικής διατάξεως (ήτοι του άρθρου 767 του ZPO). Με την ανακοπή εκείνη είχε προβληθεί ο συμψηφισμός της απαίτησης για την οποία επισπευδόταν η αναγκαστική εκτέλεση (ήτοι της απαίτησης για τα δικαστικά έξοδα) με την απαίτηση η οποία αποτέλεσε αντικείμενο κύριας δίκης και επί της οποίας το επιληφθέν γερμανικό δικαστήριο είχε ήδη κρίνει εαυτό στερούμενο διεθνούς δικαιοδοσίας. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, καταρχήν, διαδικασία «όπως η προβλεπόμενη από το άρθρο 767 του [ZPO] εμπίπτει καθαυτή στη διάταξη περί δικαιοδοσίας [της Συμβάσεως των Βρυξελλών] λόγω της συνάφειας της με τη διαδικασία της αναγκαστικής εκτελέσεως»¹³.

53. Στο ίδιο πνεύμα, το Δικαστήριο –στην απόφαση Hoffmann–, αφού αναγνώρισε ότι η Σύμβαση των Βρυξελλών δεν περιέχει συγκεκριμένες ρυθμίσεις σχετικά με την εκτέλεση, αποφάνθηκε ότι «η εκτέλεση αλλοδαπής αποφάσεως που έχει περιβληθεί τον εκτελεστήριο τύπο πραγματοποιείται σύμφωνα με τους δικονομικούς κανόνες του εθνικού δικαίου του επιληφθέντος δικαστηρίου, περιλαμβανομένων των κανόνων που ρυθμίζουν τις δυνατότητες παροχής εννόμου προστασίας»¹⁴.

54. Την προσέγγιση αυτή επιβεβαίωσε κατόπιν η απόφαση Prism Investments. Η υπόθεση εκείνη αφορούσε ένδικο μέσο που άσκησε η οφειλέτιδα-καθής η εκτέλεση, με το οποίο ζητούσε την εξαφάνιση της διατάξεως του αρμόδιου ολλανδικού δικαστηρίου περί κηρύξεως της εκτελεστότητας αποφάσεως που είχε εκδοθεί στο Βέλγιο, υποστηρίζοντας ότι η απόφαση είχε ήδη εκτελεσθεί διά συμψηφισμού. Το Δικαστήριο επισήμανε ότι καμία διάταξη του κανονισμού 44/2001 δεν επιτρέπει να απορριφθεί ή να ανακληθεί η κήρυξη της εκτελεστότητας αποφάσεως που έχει ήδη εκτελεσθεί¹⁵. Επιβεβαίωσε, ωστόσο, ότι αμυντικός ισχυρισμός που αντλείται από την εκτέλεση της αποφάσεως μπορεί να υποβληθεί «στον έλεγχο του δικαστηρίου της εκτελέσεως του κράτους μέλους εκτελέσεως», καθόσον «κατά πάγια νομολογία, από τη στιγμή που η απόφαση αυτή ενσωματώνεται στην έννομη τάξη του κράτους μέλους εκτελέσεως, οι εθνικοί κανόνες του τελευταίου αυτού κράτους σχετικά με την εκτέλεση εφαρμόζονται με τον ίδιο τρόπο που ισχύουν για τις αποφάσεις που εκδίδονται από τα εθνικά δικαστήρια»¹⁶.

13 Απόφαση της 4ης Ιουλίου 1985 (220/84, EU:C:1985:302, σκέψη 12).

14 Απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 1988 (145/86, EU:C:1988:61, σκέψεις 27 και 28). Η υπογράμμιση δική μου.

15 Απόφαση της 13ης Οκτωβρίου 2011 (C-139/10, EU:C:2011:653, σκέψη 37).

16 Όπ.π. (σκέψη 40 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

55. Από την ανωτέρω νομολογία, όμως, δεν συνάγεται ότι ασκείται παραδεκτώς ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους εκτέλεσης κάθε ένδικο βοήθημα που ασκείται κατά το στάδιο της αναγκαστικής εκτέλεσης, οποιοσδήποτε λόγος και αν προβάλλεται με αυτό. Πράγματι, η νομολογία έχει ρητώς οριοθετήσει της διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους εκτέλεσης με βάση της περί διεθνούς δικαιοδοσίας διατάξεις της Συμβάσεως των Βρυξελλών, καθώς επίσης και των κανονισμών 44/2001 και 1215/2012.

56. Ειδικότερα, στην απόφαση *AS Autoteile Service*, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η διαπίστωση περί του ότι διαδικασία ανακοπής εκτελέσεως, όπως η προβλεπόμενη από το άρθρο 767 του ΖΡΟ, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 16, παράγραφος 5, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, αφήνει αναπάντητο το ερώτημα *ποιες είναι οι ενστάσεις που έχουν δικαίωμα να προβάλουν οι διάδικοι χωρίς να υπερβούν τα όρια της ως άνω διατάξεως*¹⁷. Προκειμένου να απαντήσει στο ερώτημα αυτό, το Δικαστήριο έλαβε υπόψη το εν γένει σύστημα της Σύμβασης των Βρυξελλών και ειδικότερα τη σχέση μεταξύ της ειδικής βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας που αφορά την αναγκαστική εκτέλεση, αφενός, και του γενικού κανόνα κατά τον οποίο τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους αυτού¹⁸, αφετέρου. Δεδομένου ότι η αποκλειστική διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους όπου πρόκειται να εκτελεστεί η απόφαση δικαιολογείται λόγω της ειδικής σχέσης μεταξύ της διαδικασίας της εκτέλεσης και του εν λόγω κράτους μέλους, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο διάδικος δεν μπορεί να επικαλεστεί τη συγκεκριμένη περίπτωση αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας για να υποβάλει δι' ενστάσεως ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους εκτελέσεως διαφορά που υπάγεται –κατά τον κανόνα περί γενικής δωσιδικίας– στη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων άλλου συμβαλλόμενου κράτους¹⁹.

57. Ομοίως, στην απόφαση *Hoffmann*, και στο πλαίσιο της εφαρμογής της Συμβάσεως των Βρυξελλών, το Δικαστήριο περιέγραψε τα όρια των μέσων παροχής έννομης προστασίας κατά της εκτέλεσης που μπορούν να ασκηθούν ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους εκτέλεσης, κρίνοντας ότι οι δυνατότητες παροχής εννόμου προστασίας δεν εφαρμόζονται όταν «η προσφυγή κατά της εκτελέσεως αλλοδαπής αποφάσεως που έχει περιβληθεί τον εκτελεστήριο τύπο ασκείται από το ίδιο πρόσωπο που θα μπορούσε να είχε ασκήσει προσφυγή κατά της περιαφής του εκτελεστηρίου τύπου και στηρίζεται σε νόμιμη αιτία που θα μπορούσε να είχε προβληθεί στο πλαίσιο της εν λόγω προσφυγής»²⁰.

58. Τα όρια της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του κράτους μέλους εκτέλεσης, όσον αφορά ορισμένα ένδικα βοηθήματα κατά της εκτέλεσης, επιβεβαιώθηκαν πρόσφατα με την απόφαση *Reitbauer* κ.λπ. Στην υπόθεση εκείνη, το Δικαστήριο έκρινε ότι είναι απορριπτέος λόγος ανακοπής κατά της εκτελέσεως αποφάσεως με τον οποίο ζητείται να διαπιστωθεί η μέσω συμψηφισμού απόσβεση της απαίτησης, για τον λόγο ότι ένα τέτοιο αίτημα αφίσταται των ζητημάτων που αφορούν τη διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης ως τέτοια και, κατά συνέπεια, δεν έχει τον απαιτούμενο βαθμό συνάφειας με την επίμαχη εκτέλεση ώστε να δικαιολογηθεί η εφαρμογή του κανόνα περί αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας του άρθρου 24, σημείο 5, του κανονισμού 1215/2012²¹.

59. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου, επομένως, προκύπτει ότι, *καταρχήν*, η διεθνής δικαιοδοσία για την εκδίκαση ανακοπής εκτελέσεως ανήκει στα δικαστήρια του κράτους μέλους εκτέλεσης, για τους εξής δύο λόγους: αφενός, λόγω της συνάφειας με τη διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης και, αφετέρου, λόγω του κανόνα ότι, από τη στιγμή που ενσωματώνονται στην έννομη τάξη κράτους μέλους, οι αποφάσεις που έχουν εκδοθεί σε άλλο κράτος μέλος θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με τον

17 Απόφαση της 4ης Ιουλίου 1985 (220/84, EU:C:1985:302, σκέψη 12).

18 Όπ.π. (σκέψεις 14 και 15).

19 Όπ.π. (σκέψεις 16 και 17).

20 Απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 1988 (145/86, EU:C:1988:61, σκέψη 30).

21 Απόφαση της 10ης Ιουλίου 2019 (C-722/17, EU:C:2019:577, σκέψεις 54 και 55).

ίδιο τρόπο που ισχύει για τις αποφάσεις που εκδίδονται από τα εθνικά δικαστήρια. Ελλείψει ειδικών κανόνων του δικαίου της Ένωσης, αποφάσεις των δικαστηρίων κράτους μέλους που αναγνωρίζονται σε άλλο κράτος μέλος θα πρέπει να εκτελούνται σύμφωνα με τους δικονομικούς κανόνες του εθνικού δικαίου του δικαστηρίου ενώπιον του οποίου επισπεύδεται η εκτέλεση.

60. Υφίστανται, εντούτοις, ορισμένοι *περιορισμοί* όσον αφορά το είδος των μέσων παροχής έννομης προστασίας που είναι δυνατόν να ασκηθούν κατά το στάδιο αυτό ενώπιον των ως άνω δικαστηρίων. Καταρχάς, τα δικαστήρια του κράτους μέλους εκτέλεσης δεν έχουν διεθνή δικαιοδοσία να κρίνουν διαφορές που δεν παρουσιάζουν τον αναγκαίο βαθμό συνάφειας με τη διαδικασία της εκτέλεσης, ή που θα ανήκαν στη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους αν αποτελούσαν αντικείμενο αυτοτελούς ενδίκου βοηθήματος. Περαιτέρω, δεν μπορεί ο διάδικος να προβάλλει ενώπιον των εν λόγω δικαστηρίων λόγους ανακοπής που θα μπορούσαν να προβληθούν στο πλαίσιο προσφυγής κατά της απόφασης για την κήρυξη της εκτελεστότητας. Κατά μείζονα λόγο, επομένως, λόγοι ανακοπής που θα μπορούσαν να έχουν προβληθεί στο πλαίσιο της δίκης επί της ουσίας θα πρέπει επίσης να θεωρηθούν απαράδεκτοι κατά το στάδιο της αναγκαστικής εκτέλεσης.

2. Διεθνής δικαιοδοσία επί ανακοπής εκτελέσεως στο πλαίσιο του κανονισμού 4/2009

61. Το επόμενο ζήτημα στο οποίο πρέπει να δοθεί απάντηση είναι εάν οι αρχές που απορρέουν από τη νομολογία που αναλύεται στην προηγούμενη ενότητα ισχύουν εξίσου και όσον αφορά την ερμηνεία του κανονισμού 4/2009.

62. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, εάν ο δικαιούχος της διατροφής ήταν υποχρεωμένος να αμυνθεί στο κράτος εκτέλεσης κατά ανακοπής εκτελέσεως, δεν θα εκπληρωνόταν ο προστατευτικός σκοπός του κανονισμού 4/2009. Ο δικαιούχος διατροφής ο οποίος, σύμφωνα με τις διατάξεις περί διεθνούς δικαιοδοσίας του κανονισμού 4/2009, επέτυχε στο κράτος μέλος της συνήθους διαμονής του την έκδοση εκτελεστού τίτλου σχετικού με απαίτηση διατροφής θα ήταν, επομένως, υποχρεωμένος να υπερασπιστεί τον εν λόγω τίτλο σε άλλο κράτος μέλος έναντι προσβολών εκ μέρους του αρχικά ηττηθέντος υπόχρεου διατροφής. Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι τα δικαστήρια του κράτους στο οποίο είχε αρχικώς γίνει δεκτή η αξίωση είναι καταλληλότερα να κρίνουν αντιρρήσεις ουσιαστικού δικαίου κατά της αξιώσεως σε σχέση με τα δικαστήρια άλλου κράτους μέλους, στο οποίο η απόφαση απλώς πρόκειται να εκτελεστεί.

63. Την άποψη αυτή υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, και η Πορτογαλική Κυβέρνηση, η οποία εκφράζει αμφιβολίες όσον αφορά τη λυσιτέλεια της προγενέστερης νομολογίας στο πλαίσιο του κανονισμού 4/2009, λόγω του ειδικού σκοπού του τελευταίου, που έγκειται στην προστασία του δικαιούχου διατροφής.

64. Φρονώ ότι το σκεπτικό της νομολογίας που συνοψίζεται στην προηγούμενη ενότητα ισχύει, κατ' ουσίαν, και όσον αφορά την ανακοπή κατά της εκτελέσεως αποφάσεως στο πλαίσιο του κανονισμού 4/2009. Μολονότι η προστασία του δικαιούχου διατροφής ως αδύναμου μέρους αναγνωρίζεται σαφώς ως σκοπός του κανονισμού 4/2009, δεν θα πρέπει, κατά την άποψή μου, να εγκαταλειφθεί μία εκ των βασικών αρχών –κοινών σε όλα τα μέτρα συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις–, ήτοι η αρχή ότι τα σχετικά με την εκτέλεση μέτρα εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του κράτους μέλους εκτέλεσης.

65. Πρώτον, και προς επίρρωση του σκεπτικού αυτού, το άρθρο 41, παράγραφος 1, του κανονισμού 4/2009 αποδέχεται τις βασικές παραδοχές επί των οποίων στηρίζεται η προαναφερθείσα νομολογία, καθόσον ορίζει ότι, «[μ]ε την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος κανονισμού, η διαδικασία εκτέλεσης αποφάσεων που εκδόθηκαν σε άλλο κράτος μέλος διέπεται από το δίκαιο του κράτους μέλους της εκτέλεσης», καθώς επίσης ότι «απόφαση που έχει εκδοθεί σε κράτος μέλος και είναι εκτελεστή στο κράτος μέλος εκτέλεσης εκτελείται υπό τους ίδιους όρους με τις αποφάσεις που εκδίδονται στο τελευταίο αυτό κράτος μέλος εκτέλεσης».

66. Δεύτερον, η διαπίστωση ότι τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου επισπεύδεται η εκτέλεση έχουν, καταρχήν, διεθνή δικαιοδοσία επί ανακοπής εκτελέσεως ουδόλως αναιρεί τις περί διεθνούς δικαιοδοσίας εγγυήσεις του κανονισμού 4/2009, λαμβανομένων υπόψη και των περιορισμών που έχει ήδη θέσει η νομολογία.

67. Πράγματι, και δεδομένου του ειδικού σκοπού του κανονισμού 4/2009, που έγκειται στην προστασία του δικαιούχου διατροφής ως αδύναμου μέρους, οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας του κανονισμού αυτού αποσκοπούν στο να διευκολύνουν το εν λόγω αδύναμο μέρος να προασπίσει την αξίωσή του²². Για τον λόγο αυτόν, στην περίπτωση που η απόφαση έχει εκδοθεί στο κράτος μέλος διαμονής του δικαιούχου διατροφής, μόνον αυτού του κράτους μέλους τα δικαστήρια μπορούν να τροποποιήσουν ή να επανεξετάσουν την απόφαση. Δύο από τους κανόνες που θεσπίζει ο κανονισμός 4/2009 επιδιώκουν την επίτευξη του ως άνω προστατευτικού σκοπού. Πρώτον, κατά το άρθρο 8 του κανονισμού 4/2009, δεν είναι δυνατόν να επιδιωχθεί από τον υπόχρεο διατροφής η τροποποίηση απόφασης που έχει εκδοθεί στο κράτος μέλος στο οποίο ο δικαιούχος διατροφής έχει τη συνήθη διαμονή του σε άλλο κράτος μέλος, εφόσον ο δικαιούχος διατηρεί τη συνήθη διαμονή του στο κράτος μέλος στο οποίο εκδόθηκε η απόφαση. Δεύτερον, το άρθρο 42 απαγορεύει την επί της ουσίας επανεξέταση, στο κράτος μέλος στο οποίο ζητείται η εκτέλεση, απόφασης εκδοθείσας στο κράτος μέλος της συνήθους διαμονής του δικαιούχου.

68. Οι δύο αυτές διατάξεις, ωστόσο, δεν απαγορεύουν την εξέταση ανακοπής εκτελέσεως *η οποία δεν εγείρει ζητήματα τροποποίησης ή επανεξέτασης της απόφασης περί διατροφής που εκδόθηκε στο κράτος μέλος της συνήθους διαμονής του δικαιούχου* από τα δικαστήρια του κράτους μέλους εκτέλεσης, στο πλαίσιο της διεθνούς δικαιοδοσίας τους.

69. Τρίτον, θα πρέπει να επισημανθεί ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, η απόφαση περί διατροφής έχει ήδη «ενσωματωθεί» στην έννομη τάξη της Γερμανίας –κράτους μέλους εκτέλεσης– μετά την κήρυξη της εκτελεστότητάς της κατ' εφαρμογήν του άρθρου 23 του κανονισμού 4/2009. Τι νόημα θα είχε άραγε η αναπομπή της υπόθεσης, ευρισκόμενης ήδη στο μεταγενέστερο αυτό στάδιο της καθεαυτό αναγκαστικής εκτέλεσης, στο κράτος μέλος όπου εκδόθηκε η απόφαση περί διατροφής; Φρονώ ότι μια τέτοια λύση μόνον κατ' επίφαση θα ανταποκρινόταν στον προστατευτικό σκοπό του κανονισμού. Κατά τα λοιπά, θα συνιστούσε μάλλον παράγοντα αβεβαιότητας.

70. Τέλος, ο ειδικός σκοπός του κανονισμού 4/2009, που έγκειται στην προστασία του δικαιούχου διατροφής, δεν συνεπάγεται την απονομή διεθνούς δικαιοδοσίας επί ζητημάτων στενά συνδεδεμένων με την αναγκαστική εκτέλεση στα δικαστήρια του κράτους όπου διαμένει ο δικαιούχος διατροφής. Είναι γεγονός ότι ο κανονισμός 4/2009 αποσκοπεί στο να διευκολύνει, στο μέτρο του δυνατού, τη διασυννοριακή είσπραξη των αξιώσεων διατροφής. Ωστόσο, ως «διευκόλυνση» δεν νοείται η πλήρης αντιστροφή της λογικής επί της οποίας βασίζεται το όλο σύστημα αναγνώρισης και εκτέλεσης των αποφάσεων περί διατροφής. Αντιθέτως προς το αιτούν δικαστήριο, της Πορτογαλικής Κυβερνήσεως και της καθής, ο προστατευτικός σκοπός του κανονισμού 4/2009 δεν επιβάλλει τη διαπίστωση ότι η επίμαχη στην υπό κρίση υπόθεση ανακοπή αποτελεί αυτοτελές μέσο ένδικης προστασίας, διά του οποίου εγείρονται νέα ζητήματα σχετικά με την υποχρέωση διατροφής, η διεθνής δικαιοδοσία επί των οποίων θα πρέπει να καθορισθεί εκ νέου σύμφωνα με τα κριτήρια του άρθρου 3 του κανονισμού. Αν μη τι άλλο, κάτι τέτοιο θα μπορούσε να αποβεί επιζήμιο για την αποτελεσματική είσπραξη της αξίωσης διατροφής, καθόσον θα παρέτεινε ανώφελα τη διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης.

71. Επιπλέον, επισημαίνεται επικουρικώς ότι, όπως υποστήριξε και η Γερμανική Κυβέρνηση κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο κανονισμός 1215/2012 θεσπίζει κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που αποσκοπούν στην προστασία διαφόρων «αδύναμων μερών» (όπως εκτίθεται στην αιτιολογική σκέψη 18, με αναφορά στις συμβάσεις ασφάλισης, καταναλωτών και εργασίας). Εντούτοις, ο περί

²² Πρβλ. απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2014, Sanders και Huber (C-400/13 και C-408/13, EU:C:2014:2461, σκέψεις 26 έως 28).

διεθνούς δικαιοδοσίας κανόνες για τα ζητήματα της αναγκαστικής εκτέλεσης (και τα μέσα ένδικης προστασίας κατά αυτής) δεν μεταβάλλεται συνεπεία του γεγονότος ότι η διεθνής δικαιοδοσία στην κύρια δίκη καθορίζεται στο πλαίσιο ενός από τα επιμέρους ειδικά καθεστώτα που αποσκοπούν στην προστασία του εκάστοτε αδύναμου μέρους.

72. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι η διαπίστωση ότι διεθνή δικαιοδοσία επί ανακοπής εκτελέσεως έχουν, καταρχήν, τα δικαστήρια του κράτους μέλους όπου επισπεύδεται η εκτέλεση ισχύει εξίσου και στο πλαίσιο του κανονισμού 4/2009.

3. Η υπό κρίση υπόθεση: ανακοπή εκτελέσεως με την οποία προβάλλεται ως λόγος ανακοπής η καταβολή της οφειλής

73. Με την ασκηθείσα στην υπό κρίση υπόθεση ανακοπή εκτελέσεως προβάλλεται από τον ανακόπτοντα ο ισχυρισμός ότι η οφειλή που γεννήθηκε με την απόφαση περί διατροφής έχει ήδη καταβληθεί, έστω κατά το μεγαλύτερο μέρος της. Μέρος του οφειλομένου ποσού έχει καταβληθεί από τον ίδιο απευθείας στην καθής. Το πολωνικό ταμείο διατροφών έχει επίσης καταβάλει, για λογαριασμό του ανακόπτοντος, μέρος της οφειλόμενης διατροφής. Ο ανακόπτων ισχυρίζεται περαιτέρω ότι έχει αποδώσει τα ποσά αυτά στο πολωνικό ταμείο διατροφών, στο μέτρο των οικονομικών του δυνατοτήτων. Όπως εξέθεσε ο ανακόπτων κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η διαφορά στην υπό κρίση υπόθεση ανέκυψε διότι η καθής δεν αποδέχεται ότι το ποσό που κατέβαλε το πολωνικό ταμείο διατροφών αντιστοιχεί στην οφειλή του ανακόπτοντος.

74. Φρονώ ότι η ανακοπή εκτελέσεως με την οποία προβάλλεται ο προεκτιθέμενος λόγος ανακοπής δεν φαίνεται να υπερβαίνει τα όρια που θέτει ο κανονισμός 4/2009 και η νομολογία του Δικαστηρίου στον γενικό κανόνα σύμφωνα με τον οποίο τα δικαστήρια του κράτους μέλους εκτέλεσης έχουν διεθνή δικαιοδοσία επί των μέσων ένδικης προστασίας που συνδέονται στενά με την αναγκαστική εκτέλεση.

75. Καταρχάς, ο λόγος που προβάλλεται με την επίμαχη στην υπό κρίση υπόθεση ανακοπή συνδέεται στενά με τη διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης, οπότε δεν μπορεί η ανακοπή αυτή να θεωρηθεί αγωγή διά της οποίας ζητείται η τροποποίηση της απόφασης περί διατροφής, κατά την έννοια του άρθρου 8 του κανονισμού 4/2009 ή η επί της ουσίας επανεξέτασή της, κατά την έννοια του άρθρου 42 του ίδιου κανονισμού.

76. Οι αμφιβολίες του αιτούντος δικαστηρίου οφείλονται ακριβώς στο ότι το εν λόγω δικαστήριο θεωρεί ότι η επίμαχη στην υπό κρίση υπόθεση ανακοπή εκτελέσεως μπορεί να εξομοιωθεί με αγωγή διά της οποίας ζητείται η τροποποίηση της απόφασης περί διατροφής, κατά την έννοια του άρθρου 8 του κανονισμού 4/2009. Την άποψη αυτή συμμερίζονται, επί της ουσίας, τόσο η Πορτογαλική Κυβέρνηση όσο και η καθής.

77. Από την πλευρά μου δεν συμμερίζομαι την άποψη αυτή. Όπως υποστηρίζει η Γερμανική Κυβέρνηση, υπάρχει μια σημαντική διαφορά μεταξύ των μέσων ένδικης προστασίας που σχετίζονται με την αναγκαστική εκτέλεση και εκείνων που αποσκοπούν στην τροποποίηση της απόφασης περί διατροφής. Ενώ με τα τελευταία είναι πράγματι δυνατόν να επιτευχθεί τελικώς η επί της ουσίας τροποποίηση της απόφασης που αναγνωρίζει την υποχρέωση διατροφής, τα πρώτα δεν ασκούν καμία επιρροή στην ουσία της δικαστικής κρίσης.

78. Η ικανοποίηση της αξίωσης αποτελεί έναν από τους κατά κανόνα παραδεκτούς λόγους ανακοπής στο στάδιο της αναγκαστικής εκτέλεσης. Όπως υποστηρίζουν η Γερμανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, η ανακοπή εκτελέσεως με την οποία προβάλλεται ως λόγος ανακοπής η καταβολή της οφειλής δεν επιφέρει ούτε την τροποποίηση ούτε την επί της ουσίας επανεξέταση ή την επανεξέταση του βασίμου της απόφασης που αναγνωρίζει την οφειλή, αλλά στρέφεται αποκλειστικά κατά της εκτελεστότητας της απόφασης αυτής. Ακριβέστερα –όπως επισημαίνει η Πολωνική Κυβέρνηση–, επίμαχο είναι το ζήτημα του ύψους του χρηματικού ποσού μέχρι του οποίου μπορεί να χωρήσει η αναγκαστική

εκτέλεση της απόφασεως περί διατροφής. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι η εν λόγω ανακοπή συνδέεται στενά με την αναγκαστική εκτέλεση, και δεν συνιστά αγωγή με την οποία «επιδι[ώκεται] [...] η τροποποίηση της απόφασης» κατά το άρθρο 8, ούτε η επανεξέταση της απόφασης επί της ουσίας, κατά την έννοια του άρθρου 42 του κανονισμού 4/2009.

79. Φαίνεται, ωστόσο, ότι η εμπλοκή του πολωνικού ταμείου διατροφών αποτελεί, ενδεχομένως, τον λόγο για τον οποίο το αιτούν δικαστήριο εκτίμησε ότι τα πολωνικά δικαστήρια θα ήταν καταλληλότερα να κρίνουν επί του ζητήματος της καταβολής της οφειλής. Από την πλευρά μου, θεωρώ ότι η εμπλοκή του πολωνικού ταμείου διατροφών δεν μεταβάλλει τα συμπεράσματα που προκύπτουν από το προηγούμενο σημείο.

80. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Πολωνική Κυβέρνηση διευκρίνισε ότι το πολωνικό ταμείο διατροφών παρεμβαίνει βάσει της σχετικής νομοθεσίας και υποκαθιστά τον οφειλέτη: η οφειλή αποσβέννυται κατά το εκάστοτε ποσό που καταβάλλει το ταμείο, αντί του οφειλέτη της διατροφής, ο οποίος οφείλει εν συνεχεία να αποδώσει τα ποσά αυτά απευθείας στο ταμείο. Η διευθέτηση αυτή συνάδει με την αποστολή των δημοσίων οργανισμών, που συχνά χορηγούν επιδόματα σε δικαιούχους διατροφής, αντί των οφειλετών. Η περίπτωση αυτή προβλέπεται από το άρθρο 64 του κανονισμού 4/2009²³. Από την άποψη της οφειλόμενης διατροφής, η εμπλοκή του ταμείου σχετίζεται μόνο με τον τρόπο καταβολής της, και ουδόλως επιδρά στην ουσία της απόφασης περί διατροφής, η οποία δεν θίγεται. Επομένως, φαίνεται ότι έχει πραγματοποιηθεί μερική καταβολή της οφειλής από τρίτο, ενεργώντας για λογαριασμό του οφειλέτη, κάτι που επιβεβαιώνει ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ανακοπή εκτελέσεως αφορά μία από τις συνήθεις αντιρρήσεις κατά της εκτέλεσης.

81. Είναι γεγονός ότι η εμπλοκή δημοσίων οργανισμών, όπως εν προκειμένω το πολωνικό ταμείο διατροφών, σε διασυννοριακές δίκες διατροφής προκαλεί ενδεχομένως κάποια πρόσθετη πολυπλοκότητα, όσον αφορά την αποδεικτική διαδικασία. Επ' αυτού, ίσως είναι σκόπιμο να υπομνησθεί ότι το άρθρο 64, παράγραφος 4, του κανονισμού 4/2009 προβλέπει ρητώς, όσον αφορά τις διαδικασίες αναγκαστικής εκτέλεσης στις οποίες εμπλέκονται άμεσα τέτοιου είδους οργανισμοί, ότι οι οργανισμοί αυτοί οφείλουν να προσκομίζουν, κατόπιν αιτήσεως, οιοδήποτε έγγραφο απαιτείται προκειμένου να αποδείξουν ότι χορήγησαν επιδόματα στον δικαιούχο διατροφής. Φρονώ ότι, για την αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού 4/2009, η ίδια υποχρέωση επιβάλλεται στους δημόσιους οργανισμούς και στις περιπτώσεις των διαδικασιών εκείνων που εμπίπτουν στις διατάξεις του κανονισμού, στο πλαίσιο των οποίων έχουν χορηγήσει επιδόματα έναντι των καταβολών διατροφής που οφείλονταν από τον οφειλέτη, ο δε οφειλέτης της διατροφής ισχυρίζεται ότι έχει αποδώσει τα σχετικά ποσά στο ταμείο διατροφών.

82. Εξάλλου, όπως επισημαίνει η Γερμανική Κυβέρνηση, από την αιτιολογική σκέψη 30 του κανονισμού 4/2009 προκύπτει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης έχει ρητώς προβλέψει ότι θα πρέπει να επιτρέπεται στον οφειλέτη της διατροφής να επικαλεστεί την καταβολή της οφειλής, σύμφωνα με τις νόμιμες προϋποθέσεις που ισχύουν στο κράτος μέλος εκτέλεσης. Πράγματι, στην αιτιολογική αυτή σκέψη, η «καταβολή της οφειλής από τον υπόχρεο κατά την εκτέλεση της απόφασης» αναφέρεται ως παράδειγμα λόγου άρνησης της εκτέλεσης, παραδεκτού κατά το άρθρο 21 του κανονισμού 4/2009²⁴.

²³ Η διάταξη αυτή προβλέπει το εφαρμοστέο δίκαιο στις περιπτώσεις που σχετίζονται με το δικαίωμα δημόσιου οργανισμού να ενεργεί εξ ονόματος του δικαιούχου διατροφής και να επιδιώκει την επιστροφή επιδομάτων που χορηγήθηκαν, καθώς επίσης και τους κανόνες που έχουν εφαρμογή όσον αφορά την αναγνώριση, την κήρυξη της εκτελεστότητας ή την εκτέλεση απόφασης εκδοθείσας σε βάρος του οφειλέτη διατροφής.

²⁴ Η διάταξη αυτή ορίζει ότι οι λόγοι άρνησης ή αναστολής της εκτέλεσης σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους της εκτέλεσης εφαρμόζονται εφόσον είναι συμβατοί με την εφαρμογή των λοιπών παραγράφων του ίδιου άρθρου.

Βεβαίως, το άρθρο 21 δεν έχει εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση²⁵. Ωστόσο, το γεγονός ότι το άρθρο 21 περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο IV, τμήμα 1, εξηγείται στο πλαίσιο της κατάργησης του συστήματος κηρύξεως της εκτελεστότητας, λόγω της ανάγκης να επιβληθούν ορισμένοι περιορισμοί όσον αφορά τους λόγους άρνησης της εκτέλεσης που επιτρέπονται κατά το εθνικό δίκαιο. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, και αφού η καταβολή της οφειλής κατά την εκτέλεση θεωρείται ένας εκ των παραδεκτών λόγων άρνησης της τελευταίας, εφόσον αυτό προβλέπεται από το δίκαιο του κράτους μέλους εκτέλεσης στο πλαίσιο του κεφαλαίου IV, τμήματος 1, το ίδιο θα πρέπει κατά μείζονα λόγο να ισχύει και όσον αφορά το κεφάλαιο IV, τμήμα 2, το οποίο δεν επιβάλλει περιορισμούς –όπως του άρθρου 21– όσον αφορά τους λόγους άρνησης της εκτέλεσης²⁶.

83. Τρίτον, οι περιορισμοί που επιβάλλονται από τις εφαρμοστές στην υπό κρίση υπόθεση εθνικές διατάξεις διασφαλίζουν ότι οι αντιρρήσεις που θα μπορούσαν να έχουν προβληθεί ενώπιον των πολωνικών δικαστηρίων δεν είναι δυνατόν να προβληθούν μέσω της ως άνω δικονομικής οδού ενώπιον των γερμανικών δικαστηρίων. Όπως διευκρινίζει η Γερμανική Κυβέρνηση, το άρθρο 66, παράγραφος 1, του AUG δίνει στον οφειλέτη της διατροφής τη δυνατότητα να προτείνει, αποκλειστικά, αντιρρήσεις σχετικές με περιστάσεις που προέκυψαν *μετά* την έκδοση της απόφασης περί διατροφής. Οι περί καταβολής της διατροφής ισχυρισμοί που προτείνονται με την επίδικη αίτηση ανακοπής δεν θα ήταν δυνατόν να προταθούν κατά την κύρια δίκη της διατροφής. Περαιτέρω, θα πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι οι εν λόγω ισχυρισμοί δεν θα ήταν δυνατόν να προταθούν ούτε μέσω της άσκησης προσφυγής, ενώπιον των γερμανικών δικαστηρίων, κατά της απόφασης περί κήρυξης της εκτελεστότητας. Τα δικαστήρια αυτά μπορούν να απορρίψουν ή να ανακαλέσουν την κήρυξη της εκτελεστότητας μόνον εφόσον συντρέχει λόγος από τους οριζόμενους στο άρθρο 24 του κανονισμού 4/2009, η δε καταβολή της οφειλής δεν συγκαταλέγεται στους λόγους αυτούς²⁷.

84. Επομένως, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι η ανακοπή κατά της εκτελέσεως αποφάσεως με την οποία προβάλλεται ως λόγος ανακοπής η καταβολή της οφειλής εμπίπτει στη διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης, διαδικασία η οποία –κατά το άρθρο 41, παράγραφος 1, του κανονισμού 4/2009– διέπεται από το δίκαιο του κράτους μέλους εκτέλεσης, ισχύουν δε για την εκτέλεση οι ίδιοι όροι που ισχύουν για τις αποφάσεις που εκδίδονται στο τελευταίο αυτό κράτος μέλος. Καταρχάς, η ανακοπή αυτή συνδέεται αναπόσπαστα με την αναγκαστική εκτέλεση. Δεύτερον, με την ανακοπή αυτή δεν ζητείται η τροποποίηση ή η επί της ουσίας επανεξέταση της απόφασης περί διατροφής. Τρίτον, δεν προβάλλεται με αυτήν ισχυρισμός ο οποίος θα μπορούσε να έχει προβληθεί ενώπιον των πολωνικών δικαστηρίων στο πλαίσιο της διαδικασίας που κατέληξε στην έκδοση της απόφασης περί διατροφής (ή, έστω, λόγος άρνησης ή ανάκλησης της κήρυξης της εκτελεστότητας που θα μπορούσε να έχει προταθεί ενώπιον των γερμανικών δικαστηρίων).

²⁵ Όπως αναφέρεται στο σημείο 7 των παρουσών προτάσεων, ο κανονισμός 4/2009 συστηματοποιεί –στο κεφάλαιο IV αυτού– δύο διακριτές περιπτώσεις. Με τις διατάξεις του τμήματος 1, στο οποίο ανήκει και το άρθρο 21, καταργείται η κήρυξη της εκτελεστότητας για τις αποφάσεις που εκδίδονται σε κράτος μέλος που δεσμεύεται από το Πρωτόκολλο της Χάγης του 2007. Με τις διατάξεις του τμήματος 2, εντούτοις, η διαδικασία κήρυξης της εκτελεστότητας διατηρείται σε ισχύ για τις αποφάσεις που εκδίδονται σε κράτος μέλος το οποίο δεν δεσμεύεται από το Πρωτόκολλο της Χάγης του 2007. Παρά το γεγονός ότι η Πολωνία και η Γερμανία δεσμεύονται από το Πρωτόκολλο της Χάγης, στην υπό κρίση υπόθεση οι διατάξεις του τμήματος 1 δεν έχουν εφαρμογή, συνεπεία των μεταβατικών διατάξεων του κανονισμού 4/2009. Κατά το άρθρο 75, παράγραφος 2, στοιχείο α', τα τμήματα 2 και 3 του κεφαλαίου IV εφαρμόζονται «στις αποφάσεις που εκδίδονται στα κράτη μέλη πριν από την ημερομηνία εφαρμογής του παρόντος κανονισμού και των οποίων η αναγνώριση και η κήρυξη της εκτελεστότητας ζητούνται από την ημερομηνία αυτή και εφεξής». Κατά το άρθρο 76, ο κανονισμός 4/2009 άρχισε να εφαρμόζεται από τις 18 Ιουνίου 2011. Ως εκ τούτου, το τμήμα 1 δεν έχει εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση, διότι η απόφαση περί διατροφής της οποίας επισπεύδεται η αναγκαστική εκτέλεση εκδόθηκε στην Πολωνία στις 26 Μαΐου 2009, ενώ η αναγνώρισή της ζητήθηκε από την καθής στις 20 Ιουλίου 2016.

²⁶ Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι το κεφάλαιο IV, τμήμα 2, του κανονισμού 4/2009, με τις διατάξεις του οποίου διατηρείται σε ισχύ η διαδικασία κήρυξης της εκτελεστότητας, δεν περιέχει ρητή διάταξη επί του εν λόγω ζητήματος. Οι διάφοροι κανονισμοί της Ένωσης στον τομέα στον τομέα της συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις οι οποίοι διατηρούν σε ισχύ τη διαδικασία κήρυξης της εκτελεστότητας προβλέπουν μεν ορισμένους λόγους απόρριψης ή ανάκλησης της αναγνώρισης, αλλά δεν προβλέπουν, εν γένει, ειδικούς κανόνες σχετικά με τους λόγους άρνησης της αναγκαστικής εκτέλεσης, παραπέμποντας το ζήτημα αυτό στο εσωτερικό δίκαιο του κράτους μέλους εκτέλεσης. Βλ., π.χ., P. Jimenez Blanco, «La ejecución forzosa de las resoluciones judiciales en el marco de los reglamentos europeos» σε *Revista Española de Derecho Internacional*, τόμος 70 (2018) σ. 101-125.

²⁷ Άρθρο 34, παράγραφος 1, του κανονισμού 4/2009.

85. Για τους λόγους αυτούς, φρονώ ότι διεθνή δικαιοδοσία για την εκδίκαση ανακοπής εκτελέσεως με την οποία προβάλλεται ως λόγος ανακοπής η καταβολή της οφειλής έχουν τα δικαστήρια του κράτους μέλους εκτέλεσης. Για λόγους πληρότητας, θα ήθελα, αντί συμπεράσματος, να τονίσω δύο σημεία. Πρώτον, στις παρούσες προτάσεις, η όλη εξέταση του θέματος αλλά και η πρόταση στην οποία καταλήγω αφορούν μόνον την περίπτωση κατά την οποία προβάλλεται ως λόγος ανακοπής η καταβολή της οφειλής. Δεύτερον, και πέρα από τη συγκεκριμένη αυτή περίπτωση, δεν διατυπώνεται άποψη σχετικά με τη συμβατότητα του άρθρου 767 του ZPO συνολικά με το δίκαιο της Ένωσης.

V. Πρόταση

86. Προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Amtsgericht Köln (ειρηνοδικείο Κολωνίας, Γερμανία) ως εξής:

Ο κανονισμός (ΕΚ) 4/2009 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2008, για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων και τη συνεργασία σε θέματα υποχρεώσεων διατροφής, ειδικότερα δε το άρθρο 41, παράγραφος 1, αυτού, έχει την έννοια ότι τα δικαστήρια του κράτους μέλους, εντός του οποίου επισπεύδεται η αναγκαστική εκτέλεση αποφάσεως περί διατροφής που εκδόθηκε σε άλλο κράτος μέλος, έχουν διεθνή δικαιοδοσία για την εκδίκαση ανακοπής κατά της εκτελέσεως αποφάσεως, καθόσον η ανακοπή αυτή συνδέεται αναπόσπαστα με τη διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης, δεν ζητείται με αυτήν η τροποποίηση ή η επανεξέταση της απόφασης περί διατροφής, και προβάλλονται με αυτήν λόγοι ανακοπής οι οποίοι δεν θα μπορούσαν να έχουν προβληθεί ενώπιον του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση περί διατροφής. Η επίμαχη στην υπό κρίση υπόθεση ανακοπή εκτελέσεως, με την οποία προβάλλεται ως λόγος ανακοπής η καταβολή της οφειλής, φαίνεται ότι πληροί τις εν λόγω προϋποθέσεις, ζήτημα του οποίου, πάντως, η διακρίβωση απόκειται στο αιτούν δικαστήριο.